

Ante Vučković, ofm

ESEJ O POZIVU

Kako se prepoznaje Božji glas? Kako se može prepoznati da glas koji me budi i zove imenom dolazi od Boga, a ne od ljudi, učitelja, tradicije? Kako se razlikuje Božji glas od vlastitoga glasa projiciranog u san? Kako se Božji poziv razlikuje od vlastitih želja i snova?

Pokušat ćemo potražiti odgovor u kratkom, poznatom tekstu o pozivu Samuela.

Mladi je Samuel služio Jahvi pod nadzorom Elijevim; u ono vrijeme Jahve je izrijetka govorio ljudima, a viđenja nisu bila česta. No jednoga je dana Eli ležao u svojoj sobi - oči su njegove počele slabiti te više nije mogao vidjeti - svijećnjak Božji još ne bijaše ugašen i Samuel je spavao u svetištu Jahvinu, ondje gdje je bio Kovčeg Božji. I Jahve zovnu: "Samuele! Samuele!" A on odgovori: "Evo me!" I otrča Eliju i reče: "Evo me! Ti si me zvao." A Eli reče: "Ja te nisam zvao. Vрати se i spavaj!" I on ode i leže.

I Jahve opet zovnu: "Samuele! Samuele!" Samuel usta, ode k Eliju i reče: "Evo me! Ti si me zvao!" A Eli odgovori: "Ja te nisam zvao, sine! Vрати se i spavaj!" Samuel još nije poznavao Jahve i još mu nikada ne bijaše objavljena riječ Jahvina.

I Jahve zovnu Samuela po treći put. On usta, ode k Eliju i reče: "Evo me! Ti si me zvao!" Sada Eli razumije da je Jahve zvao dječaka. Zato reče Samuelu: "Idi i leži; a ako te zovne, ti reci: 'Govori, sluga tvoj sluša.'" I Samuel ode i leže na svoje mjesto. I dođe Jahve i stade i zovnu kao i prije: "Samuele! Samuele!" A Samuel odgovori: "Govori, sluga tvoj sluša" (1 Sam, 3, 1 - 10).

Samuel je dječak koji pod Elijevim nadzorom služi Jahvi. Eli je veliki svećenik koji je svjedok milosti što ju je Bog ukazao Samuelovoj

majci Ani, nerotkinji kojoj je Bog milošću majčinstva skinuo svu životnu žalost i razočaranost. Eli, svećenik i prorok u Izraelu, ima problema sa svojim sinovima. Pokušao ih je obratiti na put Božji, ali bez uspjeha. Eli je veliki svećenik, ali njegova djeca su se odmetnula od Boga kojemu on služi. Njegova uloga velikog svećenika morala je biti itekako poljuljana, jer mu je već objavljena Jahvina prijetnja zbog ponašanja njegovih sinova, ponašanja koje ne doliči Jahvinim svećenicima.

Elijev život i odnosi tvore pozadinu na kojoj će se odigrati Samuelov poziv. Samuel ne mora biti svjestan konkretne povijesne situacije u kojoj će zamijeniti Elija, ali ona je već određena. Eli uza se ima mladog Samuela. Eli je star i oči su mu oslabile. Više ne vidi, Samuel je mlad, ali spava. Eli je star, ali je budan. Samuel nije u stanju razaznati odakle dolazi glas koji ga zove po imenu. Ni Eli u početku ne razaznaje podrijetlo glasa, ali Eli je budan.

Poziv Samuelu je samo zov po imenu. Samuel zna samo da je pozvan. Prepoznaje se u imenu, ali ne zna čiji ga glas zove. Svaki je poziv buđenje iz sna, iz svakodnevice koja sve do trenutka poziva naliči snu. Biti pozvan još uvijek ne znači znati tko zove i na što zove. Poziv je najprije buđenje i slušanje vlastitog imena. On je smetnja, neočekivani glas u tijek uigrane poznate stvarnosti. Poziv remeti poznato. On izaziva na odgonetavanje zova, na istraživanje odakle dolazi, tko je onaj koji zove i što hoće. Samuel najprije ne razumije ništa osim toga da je pozvan. On, a ne netko drugi. On po imenu.

Samuel odlazi Eliju. Glas koji ga budi iz sna za Samuela još uvijek nije nepoznati glas. Kako je to i inače slučaj kada čujemo svoje ime, Samuel pretpostavlja da ga zove netko tko ga poznaje. On ne zna da ga zove netko koga on još ne poznaje. Onaj koji ga zove imenom, i očito poznaje, njemu je nepoznat. No, Samuel ne zna ni to. On u zovu koji ga poziva imenom još uvijek ne otkriva nepoznatog, jer on pretpostavlja da ga zove Eli. Božji je glas, čini se, takav da ga je moguće zamijeniti s poznatim glasovima, takav da ga je moguće razumjeti kao glas s kojim se svakodnevno susrećemo. Stoga je potrebno činiti ono što čini Samuel. Ići i propitati tko zove, odakle dolazi glas koji izgovara moje ime. Ovaj prvi zov, prodor nepoznatoga u poznato, ostaje nespoznat. Trebat će još napora i pozornosti da se spozna nepoznati u zovu koji zvuči poznato.

Dočim čuje glas Samuel ga interpretira kao Elijev glas. Nepoznati tako nije nepoznat. Interpretacija će morati doći do svoje granice da bi mogla postati otvorenom za nepoznato. Ono što je nepoznato, ono što se po prvi put čuje moći će se razabrati kao nepoznato tek kada sve poznato postane nedovoljno novome.

Samuel, prije nego što ide Eliju, odmah odgovara: *Evo me!* On je spreman, ali još ne zna na što. On je spreman poslušati Elijev glas. *I otrča k Eliju i reče: "Evo me! Ti si me zvao!"* Samuel je spreman na slijedenje učiteljeva glasa za kojeg misli da ga zove. Taj pospani *Evo me!* izriče spremnost da poslušaj Elija. Pa ipak, još uvijek nije riječ o pozivu. O pozivu će se moći govoriti samo kada Samuel otkrije tko ga zove. Samuel treba još učiti kako Božji poziv nije spremnost činiti ono što učitelj od njega zahtijeva. Valja izbjeći nesporazum po kojem slušati učitelja i biti spreman na svaki njegov zov znači slijediti Jahvin glas. Jahvin glas nije Elijev glas. Eli ne zove Božjim glasom. Samo pospana, neprobuđena svijest zamjenjuje učiteljev glas s Jahvinim glasom.

I ovdje je Elijeva uloga od iznimne važnosti. Ne Samuel, nego Eli mora znati razlikovati svoj glas od Jahvina. Eli ne smije iskoristiti dječakovu spremnost na poslušnost i pretvoriti je u poslušnost sebi. Učitelj ne zamjenjuje Jahvu. Eli nije Jahve. Njegova je uloga da pomogne Samuelu kako bi on sam otkrio odakle dolazi glas, čiji je i što od njega traži.

Eli tako najprije mora napraviti razliku: *Ja te nisam zvao. Vrati se i spavaj!* Eli ne smije stati između Samuela i Jahve. On se mora povući kako bi dopustio da Jahvin glas izravno govori Samuelu. Pri tom sam Eli još uvijek ne zna tko zove Samuela. I Eli, premda iskusan i budan, mora postati otvoren nepoznatom i novom. Njegova je uloga da pomogne Samuelu uvidjeti što Jahvin glas nije. On mu treba pomoći u interpretaciji glasa, ali prije toga on sam mora spoznati novost poziva.

Ponavlja se još jednom ista scena. S jednom razlikom. Samuel više ne odgovara odmah, nego ustaje i odlazi Eliju. Samuel još uvijek ne zna tko ga zove, ali sada više ne odgovara spremno: *Evo me!* Kao da je postao oprezniji. Kao da je postao pozorniji. Kao da mu se uvukla sumnja u dušu. Kao da se Samuelova svijest počinje buditi iz sna. Jer, nakon što mu je Eli rekao da ga on nije zvao i nakon što ga je poslao spavati, u Samuelovu se dušu po prvi put morala uvući uznemirenost. Kako to da nije prepoznao tko ga zove? Nadasve, tko ga to zove, ako

nije Eli? U njemu se već morala stvoriti uznemirenost. Tko me to poznaje po imenu i zove iz sna, ako nije Eli? Poziv, ponovljen po drugi put, uznemiruje više od prvoga zova. Novost zova, kada ga se ne prepozna takvim, nije novost. Upada u svakodnevicu poznatog. Stoga je nužno da se poziv ponovi.

Eli opet odgovara istim riječima. Tekst kaže da Samuel još nije poznavao Jahvu i da mu još nikada nije bila objavljena Jahvina riječ. Kako se prepoznaje nepoznato? Kako je moguće prepoznati Jahvin glas, ako ga još nikada nismo čuli? Kako se prepoznaje da nas Bog zove? Riječ *prepoznati* zvuči čudno na ovom mjestu. Jer *prepoznati* možemo samo ono što već poznajemo. Prepoznaje se ono što je već poznato, ono što susrećemo po drugi put. Kako možemo prepoznati nešto što po prvi put susrećemo, glas kojega čujemo po prvi put? Neće li ovdje biti potrebno tražiti drugi smisao riječi *prepoznati*? Platon je govorio o znanju kao sjećanju duše na ono što je gledala prije nego što je ušla u tijelo, o prisjećanju na zaboravljeno. Sokrat je smatrao da je sve znanje sjećanje i da je poučavanje majeutika, pripomoć pri sjećanju. Za Sokrata nije postojao učitelj koji bi učenika naučio što novoga, nego samo netko tko bi mu pomogao da se sjeti onoga što je jednom već poznavao.

Zaborav, da bi bio zaborav, mora zaboraviti sebe. Neznanje, da bi bilo neznanje, mora ne poznavati sebe. Zaborav koji bi se znao takvim bio bi samo način prisjećanja i neznanje koje bi se poznavalo kao neznanje bilo bi početak svakoga znanja. Tu leži srce sokratovske mudrosti neznanja. Nepoznato, što za Sokrata znači zaboravljeno, prepoznaje se stoga samo ako se prije dogodi probuđenost. Za Sokrata je dovoljno probuditi sugovornika, pa da on sam dođe do znanja nepoznatog. Pred nama, međutim, stoji posve novi problem.

Samuel još nikada nije čuo Jahvin glas. Nije dovoljno probuditi ga pa da prepozna glas. Probuđen, Samuel ga ne prepozna. On mora ishodati sve poznato, doći do granice poznatog, pa da bi mu se tek tada otvorio obzor nepoznatom. Samuel ne može prepoznati nepoznat glas, jer to nije glas kojega je Samuel zaboravio. On ga tek treba upoznati. On mora poći k Eliju, jer najprije mora saznati tko bi ga mogao zvati po imenu, buditi iz sna. Moguće je tako boraviti pod istim krovom s Kovčegom Božjim i vjerovati da nas može zvati samo glas kojega već poznajemo, isključiti mogućnost da Onaj s kim

Esej o

boravi
u istoj

Eli, p

Poziv

biti ra

kada l

treći p

sluša.

svkod

treći p

budno

onaj

pozori

što ga

mogao

jedina

se već

i pozr

se mo

pozna

tražen

Pozor

nestar

vidjet

noć k

od gl

posve

sluša

što ni

stoga

na gr

druge

boravimo pod istim krovom može pozvati imenom. Moguće je spavati u istoj sobi s Kovčegom Gospodnjim i ne poznavati Jahvu.

Prvi koji treba prepoznati odakle dolazi glas nije Samuel, nego Eli, premda je glas upućen samo Samuelu i premda samo njega zove. Poziv se mora suočiti s predajom, s učiteljem, sa znanjem da bi mogao biti razumljen. Najprije Eli mora razumjeti tko zove Samuela. Tek kada Eli razumije odakle dolazi glas moći će pomoći Samuelu. I tek treći put Eli kaže: "*Idi i leži; a ako te zovne, ti reci: 'Govori, sluga tvoj sluša.'*"

Prva dva puta Eli je slao Samuela da se vrati spavati, da se vrati u svkodnevicu i da nastavi živjeti kao da se ništa nije dogodilo. Sada, treći put, ne šalje ga više spavati, nego mu kaže: *Idi i leži!* Eli ga uči budnosti i pozornosti. On sam zna što znači ležati i biti budan. Samo onaj tko je probuđen i tko je budan zna učiti budnosti. Samo pozornost budi pozornost. Eli uči Samuela da bude pozoran. I to je sve što ga može naučiti. To je ujedno sve što je Samuelu potrebno da bi mogao skrenuti pozornost na nepoznati glas koji ga zove. Pozornost je jedina u stanju otkriti novost, glas koji po prvi put zove.

Eli Samuela ne uči nešto što bi mu bilo posve nepoznato. Samuel se već sam počeo buditi, već je, nakon drugog zôva, postao probuđeniji i pozorniji. Eli mu ulijeva sigurnost da je probuđivanje način na koji će se moći susresti s glasom. Predaja, premda ne može novo pojasniti poznatim, ipak posjeduje sredstva kojima pozvanom može pomoći pri traženju odnosa s glasom koji poziva.

Pozornost kojoj Eli uči Samuela točno je određena pozornost. Pozornost slušanja. U noći jedino slušanje može biti pozorno. Kad nestane svjetla, oči više ne mogu opažati. Eli i po danu nije u stanju vidjeti, te je tako prisiljen na sabranost slušanja. Samuelu je potrebna noć kako bi se naučio pozornosti slušanja. Slušanje je manje slobodno od gledanja. Dok oči mogu birati ono na što će biti pozorne, slušanje posve ovisi o glasu koji dolazi izvana. Ta prividno manja sloboda slušanja, međutim, jedina je u stanju razabrati ono što dolazi izvana i što nije noćna projekcija slikâ viđenih za danjeg svjetla.

Pozornost jedina otkriva novo, nesvakidašnje, nenadano, ali samo stoga što je pozornost najprije pozornost na poznato, svagdanje. Tek na granici poznatog i spoznatog otvaraju se uši za glas koji dolazi s druge strane granice.

Samuel se vraća na svoje mjesto i Jahve ga opet zove. Tek kada ga je Eli naučio budnosti i pozornosti, tek kada ga je naučio da se sam mora suočiti s onim tko ga zove, Samuel je u stanju izravno slušati Jahvin glas. Ta otvorenost prema novome, otvorenost zôvu u kojem odzvanja samo ime bez sadržaja, ta probuđenost iz sna i spremnost na slušanje prije nego što uopće znamo tko i na što nas zove, tvori srž svakog poziva.

Svaki je poziv najprije uznemirenost nepoznatim zovom, probuđenost i zov na nepoznato, na novo. Ono što poziv najprije zahtijeva jest spremnost, a da se još uvijek ne zna na što. Prije nego li Samuel sazna na što će biti pozvan, od njega se traži spremnost. Spremnost na odgovor pozivu. Spremnost se, pak, ne traži izričitim zahtjevom na spremnost. O spremnosti se ne govori. Glas ne pita Samuela da li je spreman na odziv. U pozivu nitko ne govori o spremnosti, ali se bez nje ne događa ništa. Unutar poziva spremnost se razumije sama po sebi.

Nije li ovdje sve okrenuto naglavačke? Nije li ovdje poziv suzbijanje slobode i slobodne odluke? Jer, kako izreći spremnost, a da još ne znamo na što nas se zove? Ovaj paradoks svakog poziva gotovo da ne može biti bolje izrečen doli ovom slikom u kojoj Eli uči Samuela da odgovori slušanjem i poslušnošću prije nego što sazna na što ga Jahve zove. Neshvatljiva samorazumljivost spremnosti na sluša-nje, bez prethodnog znanja što nam je činiti, središte je religioznog poziva. Poslušnost je ovdje preduvjet da bi se uopće razumio poziv. Stoga samo netko tko je probuđen razumije poziv. Izvana je on posve neshvatljiv. Budući da je nerazumljiv, svi pokušaji da ga se razumije i protumači izvana pokazuju samo svoje nerazumijevanje. Podrijetlo, društveni status, karijera, mladenački idealizam, psihološke uvjetovanosti - svi ti i slični pokušaji razumijevanja poziva pokazuju svoje nerazumijevanje samorazumljive spremnosti odziva na poslušnost zôvu.

Glas koji zove, nepoznat do te mjere da ga se zamjenjuje s poznatim, odzvanja zvukom koji budi povjerenje. Poziv je zov na povjerenje još nepoznatom glasu.

Ono što valja razlučiti jest poslušnost ljudima i auktoritetu od poslušnosti Bogu. Svaka poslušnost auktoritetu unutar okvira ljudskih odnosa, unutar odnosa učitelja i učenika mora prestati kada je riječ o Božjem pozivu. Uloga se auktoriteta sastoji samo u tome da razluči poslušnost discipline odgoja od poslušnosti pozivu koji dolazi izvana.

Esej o

Odgov
na po
naučit
povlai
sam u
ga zo
odnos
je pos
ima p
naučit

nije o
nezad
zrcalc
prije.
zastal
zrcali

što?
čisti
odgo
Spre
na iz
Pa ip
zadat
dogat

jedar
glasc
prepc
koji
Ovo
u iza
da ne
spoz

Odgoj i auktoritet imaju ulogu samo da u učeniku probude pozornost na poziv koji dolazi od Boga. Oni ga moraju probuditi na pozornost i naučiti ga kako se ponašati pred pozivom. I moraju se povući. Ovo povlačenje pred Jahvinim pozivom nužan je preduvjet da se pozvani sam upusti u izravni odnos s Bogom. Jer Jahve zove Samuela. Na što ga zove to nije dano znati Eliju. Štoviše, prvo što Jahve govori Samuelu odnosi se na Elija, na Jahvinu prijetnju Eliju i njegovoj obitelji. Samuel je posrednik između Jahve i Elija, a ne obratno. Samuel, novopozvani ima poruku za Elija, ne obratno. Pa ipak, Eli je nužan kako bi Samuel naučio slušati i ponašati se pred pozivom.

Sve dotle dok Jahve poziva nove dječake postoji sigurnost da se nije okrenuo od čovjeka, sigurnost da se brine za čovjeka. I to unatoč nezadovoljstvu s onima koji su prije pozvani. Svaki novi poziv je novo zrcalo u kojemu se mogu ogledati oni koji su poput Elija pozvani prije. Novopozvani nije pozvan nastaviti tamo gdje su prijepozvani zastali. Novi je poziv uvijek novi početak u kojemu se uvijek iznova zrcali izvorni Jahvin zov.

Punina neodređenosti poziva

Čuti svoje vlastito ime znači osjetiti poziv, biti izabran. Izabran za što? Još uvijek je nepoznato. Izabranost je ovdje sama, bez sadržaja, čisti izbor sadržan samo u glasu koji me zove imenom. Poslušnost je odgovor na izabranost, na izbor. Izabran sam, evo me. Spreman sam. Spreman na neizvjesno. Poslušati poziv znači odgovoriti spremnošću na izbor, ne na sadržaj. On dolazi tek kasnije. Odgovor na izabranost. Pa ipak, izabranost nije prazna. Ona je mnogo punija od bilo kakvog zadatka koji će se kasnije pojaviti. Izabranost je središnji i najpuniji događaj u pozivu. Milost.

U pozivu kojega se u početku ne razaznaje i ne prepoznaje ima jedan odlučujući trenutak kojeg valja uočiti. Biti pozvan po imenu glasom kojemu ne znam podrijetlo znači naći se u akuzativu, znači prepoznati samog sebe kao nekoga tko je poznat glasu koji zove. Glas koji me zove, premda ne znam čiji je i odakle dolazi, prepoznaje me. Ovo je činjenica koja stvara najveću uznemirenost i ujedno otvara uvid u izabranost. Tko si ti da me poznaješ? Tko me to poznaje po imenu, a da ne znam kako me i odakle poznaje? Odakle me poznaješ? Otkriti se spoznatim u nepoznatom zovu mora izazvati uznemirenost.

Nemir spoznatosti u nepoznatom može zadobiti različite oblike. Začudenost izborom. Zašto ja? Ushićenost zahvalnošću. Zatečenost nespremnošću. Upitnost odabira. Nezasluženi izbor. Prva bi reakcija bio glas kojega još ne poznajem, a koji me zove imenom, mogla biti "Odakle me poznaješ? Tko si?" Pa ipak, Eli uči Samuela da najprije izreče spremnost poslušnosti. Poziv nije uvjetan poziv. Pozivu se ne odgovara uvjetno. On je bezuvjetan.

Riječ je o glasu koji me poznaje prije nego što sâm poznajem sebe, o glasu koji me je izabrao prije nego što sam mogao dati pristanak ili ga odbiti. Spoznati kako poziv dolazi od nekoga tko me poznaje bolje od mene samog, nekoga tko je dublji od vlastitog sna otvara prostor za prihvaćanje poziva, a da prije ne znam na što sam pozvan. Poziv je buđenje iz sna. On nije projekcija vlastitih želja u vlastite snove. Poziv nije ostvarenje mladenačnog sna. On je buđenje iz snova i poziv na probuđenost, na pozornost. Odazvati se pozivu ne znači ostvariti svoje snove, nego znači vidjeti kako je život do trenutka poziva bio uspavani, neprobuđeni život.

Poslušnost, redovnički zavjet, nije nikada izvorno poslušnost strukturama, auktoritetu, poglavarima. Poslušnost je poslušnost glasu koji ne dolazi od poglavara. Poslušnost je najintimnije ozračje u kojem Bog govori izravno. Poslušnost nije sadržajna poslušnost nečega što poglavari zahtijevaju od mene.

Pa ipak poslušnost se pozivu razumije tek iz susreta i razgovora s poglavarima. Poglavari pak moraju biti najosjetljiviji za kritične točke u kojima valja prosuditi odakle dolazi glas. Njihova je uloga da budu pozorni i da se ne smjeste između Jave i pozvanog. Njihova je odgovornost u tome da pozvanog upute na njegovo mjesto pod krovom u kojem boravi Kovčeg Božji i da mu pomognu u traženju načina kako biti poslušan vlastitom pozivu.

Jahve zove imenom. Njegov se poziv ne mjeri tako da ga se uspoređuje s pozivom i voljom poglavara, jer njegov poziv ide izvan onoga što bi oni mogli misliti i znati.

Božji govor u pozivu nije objava Božje biti i Božjeg života, nije teozofija. Onaj koga Bog poziva, nakon poziva, ne zna o Božjem životu i njegovim atributima ništa više nego što je znao i prije. Nema nikakve nove informacije o Bogu. Poziv je susret u glasu koji izgovara ime pozvanog. I kao što je svaka riječ najprije riječ upućena drugome,

Esej o

riječ
prenij
otvaraodnos
dobija
poziv
poslušžurno
Njem
uvijek
razum
ja, na
još n
odred
još u
pozivnas d
od ve
što n
u sve
gdje
mudi
Samu
uči dpozn
pozv
nemaakuz
pozi

riječ koja poziva i obraća se drugome, a tek potom riječ koja može prenijeti informaciju ili imenovati, tako je i poziv najprije čisto otvaranje prostora za susret, otvaranje zovom.

Pa ipak, zov otkriva onoga koji zove. Zov uspostavlja odnos, a odnos otvara uvid u onoga s kim smo u odnosu. Odnos je spoznaja. Ne dobija se znanje o onome koji zove, nego se stupa u odnos s onim koji poziva. Poziv bez sadržaja. Čisti odnos pozvanog i zova. Poziv na poslušnost. Poziv imenom.

Poziv kao oblikovanje pozvanog

Samuel je još dječak koji ne zna reći *ja*. To pokazuje njegova žurnost da na prvi poziv imenom u kojem se prepoznaje hita Eliju. Njemu još uvijek njegovo ime znači navezanost na Elija. On je još uvijek Samuel koji uči kod i od Elija. On je još uvijek Samuel koji se razumije iz uloge unutar odnosa s učiteljem. On tek treba naučiti reći *ja*, naučiti da njegovo ime na izvorni način odzvanja tek u zovu kojega još ne poznaje. Poziv koji mu dolazi nije poziv nalik zvanju na određeni zanat, karijeru, posao, odnos. Poziv koji je upućen Samuelu još uvijek nije određen. Pa ipak, on određuje mnogo više od drugih poziva. On, čisti zov imenom, određuje i zahtijeva poslušnost zovu.

Odazvati se zovu tako najprije znači izdvojiti se iz odnosa koji nas određuju izvana. Odgovoriti pozivu znači istovremeno odriješiti se od veza koje nas drže. Poziv je bezuvjetan i traži odvojenost od onoga što nas je do tada držalo. Stoga Samuel može odgovoriti pozivu samo u svojoj sobi, ne u Elijevoj. Samuel može odgovoriti pozivu samo tamo gdje je sam s Kovčegom Božjim. Valja uočiti Elijevu tankoćutnost i mudrost. On ne poziva Samuela da ostane s njim u sobi. Ne ide sa Samuelom u njegovu sobu da bi bdio nad njegovom budnosti. Eli ga uči da sam postane budan i pozoran.

Poziv, još prije negoli Samuel zna izgovoriti *ja*, jest poziv koji ga poznaje i prepoznaje, zove i poziva. Samuel je, prije nego jedan *ja*, pozvani, u akuzativu. On se stoga i može odazvati samo s *Evo me!* On nema što drugo što bi mogao odgovoriti, osim: *Evo me! Govori!*

Poziv oslobađa potrebe govora u prvom licu jednine i postavlja u akuzativ. Poziv nije najprije poziv da se čini i govori. On je najprije poziv na slušanje. Tek iz slušanja glasa koji me poziva može izići i

djelovanje i govorenje. Svaka se riječ i svako djelovanje najprije rađa u slušanju, u osamljenosti, tišini, pustinji.

Samuel najprije mora biti probuđen. Potom mora opaziti kako poziv ne dolazi od poznate nadležnosti. Mora, drugim riječima, razumjeti da nijedan poznati glas nije u igri. Tek kada to nauči, on je spreman na pozornost i iščekivanje. Tek kada nauči da poziv ne dolazi od Elija kojega poznaje i da poziv mora doći od nepoznatog, on je spreman na pozorno iščekivanje. Iščekivanje ne određuje unaprijed što će se dogoditi kada se ponovo javi glas koji poziva imenom. Ono je čisto iščekivanje, čista pozornost. Pozorno iščekivanje bez intencionalnosti.

Poziv dolazi nenadano, neočekivano. Ne samo da je poziv neočekivan, nego dolazi od posve nepoznatog, posve drukčijeg. Iznenadnost je ovdje dvojaka. Nije samo riječ o neočekivanom pozivu, riječ je i o pozivu koji dolazi, a da ne znam otkud i od koga. Neočekivanost i nepoznatost podrijetla poziva stavlja izvan igre svaku namjeru pozvanog. Sve što bi pozvani mogao poduzeti ovdje je stavljeno izvan igre. Poziv je inicijativa koja ne dolazi od pozvanog. Poziv se ne može razumjeti, jer da bi ga se razumjelo valjalo bi razumjeti odakle dolazi i što hoće. To poziv međutim niječe. Stoga je poziv najprije nerazumljiv, višeznačan, ali u njemu je pozvani postavljen u obzor u kojem je on razumljen, razumljen jer je pozvan, razumljen bolje od onoga što bi mogao razumjeti o samom sebi. Nenadanost poziva onemogućuje pozvanom da razumije poziv. Pa ipak, unatoč nerazumljivosti poziv se ipak čuje i razumije se barem to da je pozvani sam najprije razumljen u pozivu.

Pozvani tako nije postavljen u ozračje ravnodušnosti. On je postavljen pred zov koji prema njemu nije ravnodušan. Poziv ga otkriva kao nekog prema kome onaj koji zove nije ravnodušan.

Unatoč pozivu koji je sveden samo na zov imenom, poziv uspostavlja *ja* pozvanog. Pozvani se osjeća postavljenim pred nužnost da se uspostavi kao *ja*. To je nužno jer pozvani mora najprije postati *ja* kako bi se mogao odlučiti. Pozvani je pozvan da se odluči na poslušnost pozivu. Kao što se vlastito ime uči tek slušajući zov drugoga, tako se i neki *ja* uspostavlja tek nasuprot drugomu. Postaje se *ja* tek tako da slušam svoje ime u glasu drugoga koji me zove. Drugim riječima, poziv, premda zove u vokativu i premda pozvanog poziva da se odazo-

Esej

ve u

ja se

Dois

kao

čini

zna

koje

kroz

više

poz

nak

kad

na

spru

zna

poč

poz

poz

zak

pre

Za

prv

sar

sar

A

nje

Izi

tra

ve u akuzativu, izaziva da se pozvani prepozna u nominativu. Postaje se *ja* samo ako dopustimo da nas drugi zovne vlastitim imenom.

Odogovoriti pozivu još uvijek ne znači prepoznati tko zove. Doista, Samuel ne izgovara ni imena ni naziva. Ali on sebe prepoznaje kao slugu: *Govori, sluga tvoj sluša!*

Otkriti se pozvanim ne znači odmah znati tko me zove. Štoviše, čini se nužnim da poziv dođe nepoznat, jer nepoznavanje i ne prepoznavanje podrijetla zova iziskuje da najprije odstranim sve nadležnosti koje bi me mogle pozivati, a ne zovu. Tek nakon toga moguće je da se kroz poziv pojavi nepoznati i da se s njim stupi u odnos.

Premda poziv dolazi od nepoznatog i premda se poziv ponavlja više puta, pozvani je onaj koji odlučuje kada će započeti odnos na koji poziv poziva. Tek nakon što se Samuel nekoliko puta prevario, tek nakon što je naučio odakle poziv ne dolazi, on je spreman odlučiti se kada će odgovoriti pozivu.

Nepoznatom pozivu nije moguće otrpve odgovoriti spremnošću na poslušnost. Potrebno je postupno navikavanje prije negoli se izreče spremnost poslušnosti. Samuel je tek treći put spreman na slušanje. Ne znajući ni tko zove ni na što zove, pozvani se spoznaje pozvanim od početka. Pozvan od početka ne znači da je pozvani predodređen na poziv, nego znači da se svaki poziv, u trenutku odgovora, osjeća kao poziv koji je došao mnogo ranije. Pozivu se Jahvinu odgovara uvijek sa zakašnjenjem. Poziv je uvijek ponovljeni poziv. Prvi se poziv prepoznaje tek nakon odgovora pozivu, a odgovor uvijek dolazi kasno. Za svaki je poziv u pravilu nemoguće navesti točno vrijeme njegova prvog pojavka. Kad odgovorim, već znam da su ovom zovu na koji sam odgovorio prethodili mnogi drugi pozivi. I to ne samo stoga što sam bio u snu, nego nadasve, jer se poziv osjeća kao poziv od početka. A početak pozvanog je uvijek bez njega. Njegov se početak ne nalazi u njemu, nego u glasu kojega nije poznavao.

Strpljivost dozivanja dok ne sazori spremnost na slušanje. Izricanje spremnosti na poslušnost otkriva istovremeno koliko je dugo trajala strpljivost zova. Nenametljiva upornost zova i sporost odziva.

Poziv kao dar

Poziv dolazi bez pripreme, bez prethodne odluke pozvanog. Zatiče. Poziva na poslušnost prije nego što postane jasno u čemu se ona sastoji. Pa ipak, nije riječ o nasilju, nego o darovanosti. U čemu se sastoji darovanost poziva? U izboru. No izbor nije zasigurno izbor za privilegije. Riječ je o izboru za odgovornost, o izboru koji, zahtijevajući poslušnost, daruje izabranost. Izabranost se stoga ne nosi kao odličje, nego se brižljivo čuva u skrivenosti preuzimanja odgovornosti za odziv.

Izbor nije izbor za nešto. Izabranost ne odgovara na pitanje što mi je činiti i što ću postati. Izabranost je odgovor na pitanje tko sam. Nisam izabran za nešto, nego sam izabran od Nekoga kao netko. To što sam određuje poziv. Poziv oblikuje pozvanog kao izabranog.

Govori, sluga tvoj sluša! - ovo ne znači da je Samuel razumio na što ga poziv poziva, niti da zna tko je onaj koji ga poziva. Njegov odgovor pokazuje samo da je on počeo učiti oblikovati sebe kao nekoga tko je poslušan pozivu. Tako odgovor na poziv znači, prije svega, početak rasta u kojem će se oblikovati život i osobnost pozvanog. Kierkegaard na jednom mjestu kaže da se čovjekova osobnost bitno određuje onim prema čemu se čovjek odnosi. Razumjeti nekoga znači prije svega razumjeti prema kome se odnosi, što ga pokreće, u što vjeruje. Pozvani se određuje jedino iz poziva. Izabranost je okosnica oko koje će se stvarati i oblikovati osobnost pozvanog.

Stoga poziv, premda se ne zna odakle dolazi i što hoće, oblikuje pozvanog u osobnost, ne ostavlja ga u neosobnom snu, u ustaljenim ulogama koje igra. Poziv pozvanog izdvaja u odnos iz kojega će pozvani biti ono što jest, iz kojega će postati ono što će od njega učiniti poziv. Stoga poziv nije nikako poziv na poznato. Poziv je, budući da je osoban, poziv na posebni i jedinstveni put. Iza jednoobličnosti pozvanih krije se uvijek posebna i jedincata osobnost pozvanog. No ona je moguća jedino ukoliko se na poziv odgovori: *Evo me! Govori, sluga tvoj sluša!* i to prije nego glas koji poziva izreče na što poziva, prije nego pozvani prepozna čiji ga glas zove. Štoviše, poslušnost pozivu bit će jedini mogući put kojim će pozvani, kroz poslušnost pozivu, upoznavati tko je onaj koji ga poziva. To će upoznavanje rasti ovisno o poslušnosti pozivu iz kojega raste spoznavanje samoga sebe.

Poziv i odgovor na poziv uključuju rizik. Nakon što se odgovori pozivu, nakon prvog osjećaja izabranosti, dolazi sadržaj na što je pozvani pozvan. Pozvanost i poslušnost pozivu sada znači preuzimanje na sebe rizik riječi, rizik iznošenja onoga na što poziv obvezuje. Riječi koje će pozvani, iz poslušnosti zovu izgovarati, ne mogu teći iz njegovih usta, a da on ostane nedodirnut. Sve će njegove riječi morati dobiti boju glasa izvornog odgovora zovu. Jer sve će njegove riječi izlaziti iz pristanka izabranosti: *Sluga tvoj sluša*. Zato zov najprije oblikuje pozvanog. Bez toga pozvani bi se pretvorio u neosobno sredstvo, u ravnodušni govorni organ koji poput stroja izgovara tuđe riječi. Bez oblikovanja osobnosti pozvanog i zov bi bio nepotreban.

Poziv je stoga u pravilu zôv u kojemu pozvani najprije dolazi k samom sebi. Augustin u Ispovijestima piše:

"Kasno sam te uzljubio, ti uvijek stara i uvijek nova Ljepoto; kasno sam te uzljubio! Ti si bio unutar, a ja sam bio vani i tražio sam te u lijepim likovima tvoga stvorenja, ja rugoba. Ti si bio kod mene, a ja nisam bio kod tebe... Tada si me pozvao i tvoj je krik razbio moju gluhoću; osvijetlio si me i tvoj je pogled dokinuo moje sljepilo; prosuo si svoj miris i ja sam ga upio i žudim za tobom."

Kada Bog poziva, pozvani uvijek ima osjećaj da do poziva nije bio pri sebi i kod sebe. Bio je izvan sebe i izvan Boga. K sebi se dolazi samo tako da se izreče spremnost na poslušnost glasu koji zove. Doći k sebi i biti poslušan glasu koji me zove imenom nisu dva, nego jedan jedinstveni događaj. To je istovremeno i otkriće da je sav dotadašnji život bio samo traženje nepoznatog. Kao da je cijelo vrijeme tražio da bude pozvan, a da to ni sam nije znao. Kao da tek Božji poziv otvara uvid u srž vlastitog bića. Kao da se tek upoznavanjem nepoznatog, preko njegova zova, počinje upoznavati samog sebe. Kao da se tek iz poziva može razumjeti tko sam i kojim sam sve stranputicama tražio ono što mi je najbliže.

Poziv se, doduše, pojavljuje u točno određenim povijesnim uvjetovanostima života pozvanog, ali njegov život nije preduvjet pozivu, niti se ono što on čini može razumjeti kao razlog i uzrok pozivu. Samuelov slučaj to vrlo lijepo ističe njegovim spavanjem. U snu Samuel ne može biti uzrokom poziva koji mu dolazi. Nije ga moguće protumačiti snovima i pritajenim dječakovim željama. Poziv

razbija san, budi dječaka i tjera ga da pronade odakle dolazi poziv. Poziv je uvijek nenadan i neprouzročen.

Poziv je izbor i na taj način novo stvorenje pozvanog. Tek novo stvorenje za pozvanog je pravo stvorenje. Kao što se prvo stvorenje dogodilo čistim zovom iz ništa u bitak, bez mogućnosti da se stvoreni odluči za ili protiv, tako se i novo stvorenje oblikuje čistom darovanošću izbora. Poziv uvijek označuje novi početak i prekretnicu u životu pozvanog. Nezasluženo, neprouzročeno, nenadano dolazi poziv koji odjednom mijenja cijeli život. Od tog trenutka, bolje, od trenutka odgovora poslušnošću na poziv, cijeli dotadašnji život biva viđen iz svjetla poziva i cijeli budući život dobija posve nove obrise. Kao što život zadobija smisao naknadnim pristankom na poziv iz ništa u bitak, tako i zov postaje osmišljenim pozivom tek pristankom pozvanog na izabranost.

Razumljivo je stoga da je zov uvijek nepotpun sve dotle dok se ne odgovori pristankom. Jedino odgovoreni zov postaje pozivom. Jedino zov shvaćen kao zov mene, zov na koji odgovaram poslušnošću, postaje pozivom.

Zahtjev zova da mu se pokloni poslušnost još prije nego li kaže na što poziva i nije previše neobičan. I u običnom razgovoru mogu čuti samo onoga kome sam, još prije nego što je otvorio usta, poklonio slušanje, koga sam drugim riječima, priznao za nekoga tko ima što reći, kome sam dao za pravo da ima što reći. Poslušnost je tako više vezana uz slušanje, negoli podvrgavanje nečijem auktoritetu. Ne veže hrvatski jezik uzalud slušanje i poslušnost. I, s druge strane, auktoritet može posjedovati samo netko tko ima što reći. Samuel priznaje auktoritet glasu koji ga zove samo stoga što je to glas koji ga zove imenom, glas koji ga već poznaje, glas koji ga budi na ono što on jest, glas koji mu otvara nove, njemu do tada posve nepoznate obzore, obzore pozvanog u poslušnost glasu, pozvanog da bude ono što jest pred Jahvom, koji ga zove da posluhom njegovu glasu postane ono što jest.

Poziv upućen Samuelu čisti je zov u kojem odjekuje samo Samuelovo ime. Pa ipak, ovdje je punina poziva. Kierkegaard na jednom mjestu o Kristu kaže da je pomoćnik pomoć. Drugim riječima, zov koji poziva nosi u svom zvuku onog koji poziva. Poziv je zov onog koji zove. U pozivu se objavljuje onaj koji zove. Nije potrebno da onaj koji zove zove zovu imenom doda još što drugo da bi ga se moglo spoznati.

Njegov je poziv već njegova objava. On se objavljuje tako što poziva. Pozivajući Bog ne govori o sebi. Stoga će pozvani trebati ulagati napor pozornosti da iz poziva otkrije onoga koji poziva. Sve što zna jest da je on pozvan i da onaj koji poziva od sada stoji u njegovu životu kao središte i prekretnica, jer njegov je zov svetište njegove prisutnosti i objave.

Vlastiti se poziv produbljuje samo tako da dopustim da me poziv produbi. On se produbljuje i uozbiljuje samo tako da mu postajem poslušan. U ovome se religiozni poziv ne razlikuje od poziva umjetnika. Umjetnikom se ne postaje tako da se osjeti umjetnički poziv. Umjetnikom se postaje samo tako da, poslušni zovu, činimo umjetnička djela. Poziv koji dolazi od Boga postaje mojim pozivom samo ukoliko pristanem na poslušnost. Stoga on zahtijeva bezuvjetnu poslušnost.

Začudno, ta se poslušnost, koliko god to zvučalo čudno današnjim ušima, osjeća kao buđenje, oslobođenje i prosvjetljenje. To je moguće razumjeti samo i jedino ako se u pozivu otčita zov koji me ne zove da budem nešto što ja nisam, nego zovu koji me oblikuje i čini da postanem ono što jesam.

Budi što jesi! Ova rečenica, koja je kroz povijest svojom težinom izazivala na mišljenje, danas se pretvorila u slogan iza kojega se krije samo površna želja i zahtjev da se prizna postojeće stanje. Ja sam takav i takva. Ono sam što jesam i ne mogu biti drukčiji. Valja me prihvatiti onakvim kakav jesam. Ako ima išta što ova rečenica ne kaže, onda je to upravo ovo površno i lijeno shvaćanje samoga sebe. Rečenica želi reći kako nitko od nas nije ono što jest. Bilo bi inače besmisleno upotrebljavati imperativ "budi". Čemu *postajati* ono što jesmo, ako to već jesmo? No, rečenica otkriva tajanstvene dubine svakog čovjeka tek kada je razumijemo kao otvaranje mogućnosti svakom pojedincu da postane ono što jest? Kako se postaje ono što jesmo? Samo tako da oslušujemo svoj nutarnji glas, da oslušujemo Glas koji nas zove imenom. I odmah smo opet kod poziva. Bez poziva nutarnjeg glasa nitko ne postaje ono što jest. Što je to što jest? Što je to što ja jesam? Kako saznajem ono što jesam? Kako postajem ono što jesam?

Glas koji poziva Samuela ne naliči glasu o kojemu govori Sokrat, *daimonu* koji ga opominje samo kada namjerava nešto učiniti, a što ne bi smio. Ovdje je riječ o glasu koji poziva imenom, a ne o glasu savjesti

koji kaže što se ne bi smjelo činiti. Stoga je i zbunjenost još veća, jer dok se glas savjesti može razumjeti na različite načine, nikako ga se ne može poistovjetiti s glasom koji poziva po imenu. Čak i onda kada se glas savjesti shvaća kao Božji glas, glas poziva nije isti. On ima drukčiji ton, drukčije zvuči. Dok glas savjesti može biti upozorenje da se ne čini zlo i prijekor nakon što je ono učinjeno, ili glas da se čini dobro, poziv koji zove imenom ne poziva na izbjegavanje moralnog zla, niti na vršenje moralnog dobra. Glas poziva dodiruje bitak pozvanog. Poziva ga u novi odnos s onim koji zove. To nije glas morala, nego glas bitka, glas onoga koji me je pozvao u opstojnost.

Budući da glas poziva nije glas savjesti, valja ga razumjeti uz pomoć Elia. Samuelov poziv dobija svoje obrise u Elijevoj budnosti. Eli je budan i zna da će Samuel biti probuđen tek kada se izloži glasu koji ga zove.

Pozornost budi pozornost. Bez pozornosti nema ušiju za poziv. Kad jednom nauči pozornost, Samuel će moći sam hodati i sam razabirati Jahvinu volju. I dječak i učitelj žive od pozornosti. Pozornost je točka u kojoj se susreću poziv, predaja i odziv. Ona je otvorenost duha, probuđenost duha za poziv koji me zove i za poziv kojim je pozvan drugi. Ona je potrebna i dječaku i učitelju. Jer pozornost je istovremeno nužna pretpostavka da se razumije zov i odgovor pozivu. Poziv tako budi na pozornost i pozornost odgovara pozivu. Zov i pozornost, te dvije strane koje tvore srž poziva, proizlaze iz onoga što poziv jest: dar i izabranost, dar izabranosti, izabranost kao dar.

prikla

razm
Prob
nism
je sv
vrije
preth
morakršte
da p
noseKris
nas
svoj
naše